A MUNKAVÉDELEM SZEREPE, JELENTŐSÉGE A MUNKÁLTATÓ ÉS A MUNKAVÁLLALÓ SZEMPONTJÁBÓL A RAKTÁROZÁS, TÁROLÁS ÉS POSTAI, FUTÁRPOSTAI ÁGAZATBAN DOLGOZÓK ÁLLOMÁNYÁNAK KÖRÉBEN, A MUNKÁLTATÓI ÉS A MUNKAVÁLLALÓI ÉRDEKKÉPVISELETEK FELELŐSSÉGE, TEENDŐI A MUNKAVÉDELEM TERÉN

3

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

MUNKÁSTANÁCSOK Szövetsége

OKISZ ALAPÍTVA 1920

LIGA SZAKSZERVEZETEK

Impresszum:

Írta:
Benda Máté

Lektor:
Darabos Györgyi,
munkavédelmi szakmérnök

Kiadja:
Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája

A kiadvány a GINOP-5.3.4-16-2018-00039 azonosító számú,
„Munkabiztonság és a munkaegészségügy komplex fejlesztése
a raktározás, tárolás, postai, futárpostai ágazatokban
foglalkoztatottak részére” projekt keretében készült.

Nyomdai produkció: Printing Solutions Bt.
Felelős vezető: Szöllősi Ádám

Budapest, 2019

Előszó

A 3. kiadványunk a munkavédelem szerepére, jelentőségére hívja fel a figyelmet, mind a munkáltatók, mind a munkavállalók szempontjából. Ezért hangsúlyosan azzal foglalkozik, hogy a munkáltatók és a munkavállalók közösen hogyan tudnak tenni a munkavédelem legfőbb céljának elérése érdekében, azaz a munkabalesetek és a foglalkoztatási megbetegedések megelőzése érdekében. Mivel a munkavédelemmel összefüggő feladatok a munkáltató és a munkavállalói érdekképviseletek közös feladata, ezért szó esik mindkét szereplő jogairól, feladatairól is. Figyelmezteti a munkáltatót az egészséges és biztonságos munkavégzés megteremtésében való kötelezettségeire, részletezi azokat a feltételeket, amiket a munkáltató köteles teljesíteni ennek érdekében. Hiszen a munkáltató mindenkor köteles a jogszabályokban, szabványokban előírt egészséges és biztonságos munkavégzés lehetőségét megteremteni, és azt folyamatosan fenntartani. A munkaviszonyban a munkáltatónak szavatolnia kell, hogy olyan feltételeket biztosít a munkavégzés során, amely a munkavállalónak semmilyen sérelmet, ártalmat nem okoz. A munkavállalóknak pedig joga van ezt a munkavégzés során megkövetelni, mind egyénileg, mind érdekképviselet útján. Ez alapján bemutatásra kerül a munkavállalók Alaptörvény által biztosított jogainak védelme, azaz az egészséget, biztonságot és mél-

tóságot tiszteletben tartó munkafeltételekhez való jog biztosítása, valamint a munkavállalók érdekképviseletének jelentősége. Kitér a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzésére, és ezeket a megelőzési stratégiákat részleteiben kibontva ismerteti. A baleset bekövetkezése mindig valamilyen folyamat eredménye. A folyamatot mindig ok vagy okok indítják el, ezért fontos nagy hangsúlyt fektetni arra, hogy a kiváltó okokat megszüntessük, ezzel is megelőzve a munkahelyi balesetek kialakulását. Természetes igény, hogy minden munkavállaló kulturált környezetben, egészséges és biztonságos körülmények között végezhesse munkáját. A munkakörnyezet és a munkafeltételek kihatnak a munkavállaló egészségére, életfeltételeire, valamint a gazdasági eredményekre is. A kiadvány alapján mutatja be a megfelelő munkakörülmények megteremtéséhez szükséges intézkedéseket, azok fenntarthatóságát, így elérve a dolgozok elégedettségét, valamint munkájuk hatékonyságának növelését.

Tartalom

Előszó **1**

1.) A munkáltató és a munkavállalói érdekképviseletek közös célja **4**

2.) A munkáltató kötelezettségei az egészséges és biztonságos munkavégzés megteremtésében **14**

3.) A munkavállalók jogai az egészséges és biztonságos munkavégzéshez **22**

4.) A munkavállalók érdekképviselete **25**

5.) A munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzése **28**

5.1.) Ivóvíz, védőital 33
5.2.) Munkakörülmények biztosítása 36
5.3.) Ergonómiai szempontok érvényesülése 39
5.4.) Biztonsági és egészségvédelmi jelzések 40
5.6.) Fizikai veszélyek elkerülése 43
5.7.) Biztonságos közlekedési utak 45
5.8.) Anyagmozgatás biztonsága 47
5.9.) Veszélyes anyagok tárolása, szállítása 48
5.10.) Elektromos berendezésekre vonatkozó előírások 49
5.11.) Munkahelyi világítás 49
5.12.) Munkahelyi zaj, por, rezgés, klíma 51
5.13.) Szabadban végzett postai, futárpostai munka 54
5.14.) Irodahelyiségek megfelelő kialakítása 54
5.15.) Padlózat kialakítása 54
5.16.) Gyalogosan és járművekkel közlekedők biztonsága 55
5.17.) Vészkijáratok 55
5.18.) Nemdohányzók védelme 57
5.19.) Gépek biztonsága 58
5.20.) Munkavédelmi oktatás 59

1.) A munkáltató és a munkavállalói érdekképviseletek közös célja

E kiadványunk nagy figyelmet fordít arra, hogy a munkáltatók és a munkavállalók közösen hogyan tudnak tenni a munkavédelem legfőbb céljának elérése érdekében, azaz a munkabalesetek és a foglalkoztatási megbetegedések megelőzése érdekében.

A munkabaleseteket elszenvedett munkavállalókat elsősorban nem kárpótolni kell, hanem meg kell előzni a balesetek bekövetkezését. Tehát mindenekelőtt a megelőzés a cél. A prevenciónak, azaz a megelőzésnek komoly haszna van a munkáltatók részére, hiszen nem kell kártalanítási költségeket viselni, nem kell adott esetben munkavédelmi bírságot fizetni. Komoly szerepe van a megelőzésnek a munkavállalók szempontjából is, hisz egészségük és munkavégző képességük megmarad, azt családjuk és munkájuk számára tudják hasznosítani. Már Magyarország Alaptörvénye is kimondja: „Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez."

A magyar Munkavédelmi törvény (1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről) is kiemeli a munka humanizálását, ugyanis a törvény preambulumában (bevezetőjében) a következőket olvashatjuk:

„Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit a szervezetten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása és a munkakörülmények humanizálása érdekében, megelőzve ezzel a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket, az állam, a munkáltatók és a munkavállalók feladatait, jogait és kötelességeit meghatározva az Országgyűlés a következő törvényt alkotja:"

„E törvény alkalmazásában a munkavédelem: szervezett munkavégzésre vonatkozó munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények, továbbá e törvény céljának megvalósítására szolgáló törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere, valamint mindezek végrehajtása. A munkaegészségügy a munkahigiéne és a foglalkozás-egészségügy szakterületeit foglalja magában."

Természetes igény, hogy minden munkavállaló kulturált környezetben, egészséges és biztonságos körülmények között végezhesse munkáját. A munkakörnyezet és a munkafeltételek kihatnak a munkavállaló egészségére, életfeltételeire, valamint a gazdasági eredményekre is.

A munkakörnyezet emberközpontú kialakításával és folyamatos fejlesztésével az ergonómia foglalkozik. A színdinamika, és az

ergonómia eredményeinek következetes használata növeli a munkavégző teljesítményét, és a gazdasági mutatószámokban is növekedést eredményez.

A munkakörnyezetben megteremtett higiénia célja elősegíteni a munkavállalók számára egészségük megőrzését és az alkotóképességük kibontakozását.

A szervezetten munkát végzők egészségének, testi épségének, munkavégző képességének megóvása, a munkakörülmények humanizálása. A munkavállalók munkakörülményei, biztonsága, szociális ellátottsága döntően megszabja a munkakedvet és a munka hatékonyságát. A személyi és tárgyi feltételeket oly módon kell megteremteni, hogy megelőzhessük a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket. Mindezek függetlenek a munkavégzés szervezeti vagy tulajdoni formáitól.

A munkavédelem legfőbb célja tehát, hogy megelőzzük a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket. Ennek érdekében a munkáltatónak és a munkavállalói érdekképviseleteknek közösen kell tenni. Ezt számos törvénykezési, szervezési, intézményi előírások rendszere teszi számukra lehetővé.

A balesetek és foglalkozási ártalmak megelőzhetőek, ha az ember a maga alkotta gépeket, berendezéseket, eszközöket biztonságossá tudja tenni. A munkavállalók munkakörülményei, biztonsága,

szociális ellátottsága döntően megszabja a munkakedvet és a munka hatékonyságát. A munkabiztonság a veszélytelen technika, technológia alkalmazásával valósítható meg. A tökéletes megoldást az automatizálás széles körű elterjedése, a technológiai folyamatok zárttá tétele biztosíthatja. Ez a „veszélytelen technika" azonban egyáltalán nem, vagy csak nagy költségráfordításokkal lenne elérhető, amelyre a gazdaság jelenlegi szereplőinek nincs lehetőségük. Ennek tudatában meg kell elégednünk a munkavédelemnek egy alacsonyabb fokozatával, a „biztonságtechnikával", amelynek kettős feladatot kell megoldania. Egyrészt a tárgyi és szervezeti feltételek tökéletesítését, másrészt a munkavállalók folyamatos felvilágosítását arról, hogyan tudnak biztonságosan együtt élni a jelen lévő veszélyekkel.

A munkahelyek ergonómiai tervezése, a zaj csökkentése, a nemdohányzók védelme stb. egyformán fontosak a munkáltatók és a munkavállalók számára. Sőt, a munkavédelem az egész társadalom ügye, mert társadalmi érdek, hogy a munkahelyek biztonságosak legyenek.

A munkavédelemnek két területe van: a munkabiztonság és a munkaegészségügy (lásd: 1. számú ábra).

A munkabiztonság az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó szabályokat határozza meg, illetve ellenőrzi azok betartását.

1. számú ábra

A munkabiztonság olyan követelményeket támaszt mind a munkáltatókkal, mind a munkavállalókkal szemben, amelyekkel a balesetmentes munkavégzés feltételei megvalósíthatók. A szabályok betartásával csökken a veszélyforrások száma.

Veszélyforrás a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben jelentkező minden olyan tényező, amely a munkát végző vagy a munkavégzés hatókörében tartózkodó személyekre veszélyt vagy ártalmat jelent.

A veszélyforrásokat a következőképpen csoportosíthatjuk:

– Fizikai veszélyforrások:

  • munkaeszközök (pl. szerszámok), járművek, szállító- és anyagmozgató eszközök (pl. szállítószalag, daru), ezek

részei, illetve mozgásuk, a termékek és az anyagok mozgása (pl. teheremelés),

- szerkezetek egyensúlyának megbomlása (pl. teher elhelyezése a járműveken),
- csúszóssá váló felületek (pl. olajfolt a padlón),
- éles, sorjás, egyenetlen felületek,
- a normálistól eltérő légnyomás,
- zaj, rezgés, különféle sugárzások,
- nem megfelelő világítás,
- áramköri vagy statikus villamos feszültség.

– Veszélyes anyagok:

- minden anyag vagy készítmény, amely fizikai, kémiai vagy biológiai hatása révén károsíthatja az embert vagy környezetét. Pl. robbanó, oxidáló, gyúlékony, sugárzó, mérgező, maró, fertőző, rákkeltő, utódkárosító stb. anyagok.

– Biológiai veszélyforrások:

- mikroorganizmusok (pl. baktériumok, gombák) és anyagcseretermékük,
- makroorganizmusok (pl. növények, állatok).

– Fiziológiai, idegrendszeri és pszichés tényezők:

- pl. színek munkahelyi kialakítása, monoton munkavégzés, mindaz, ami fokozott igénybevételt jelent az embernek. A munkaegészségügyi tevékenység célja a munkavégzés során a munkahigiénia, valamint a foglalkozás-egészségügy révén a munkavállaló egészségének a megóvása. A munkahigiénia feladata a munkakörnyezetből származó egészségkárosító veszélyek és kockázatok előrelátása, felismerése, értékelése és kezelése.

A foglalkozás-egészségügy feladata a káros munkakörnyezet okozta és a munkavégzésből származó megterhelések, illetve igénybevételek vizsgálata és befolyásolása, továbbá a munkát végző személyek munkaköri egészségi alkalmasságának megállapítása, ellenőrzése és elősegítése.

A társadalmi-gazdasági változások megkövetelik a munkavédelmi előírások tartalmának és szerkezetének folyamatos korszerűsítését. Jelentőségük egyre nő, követelményeik mindinkább integrálódnak a gazdasági folyamatokban. A munkavédelemről szóló törvények, valamint a módosítások önmagukban nem oldják meg a problémákat, de jogalapot teremtenek a követelmények érvényesítéséhez (lásd: 2. számú ábra).

A munkavédelem alapvető szabályait az Alaptörvényben foglalt elvek alapján az Országgyűlés foglalta törvénybe. Az 1993-ban

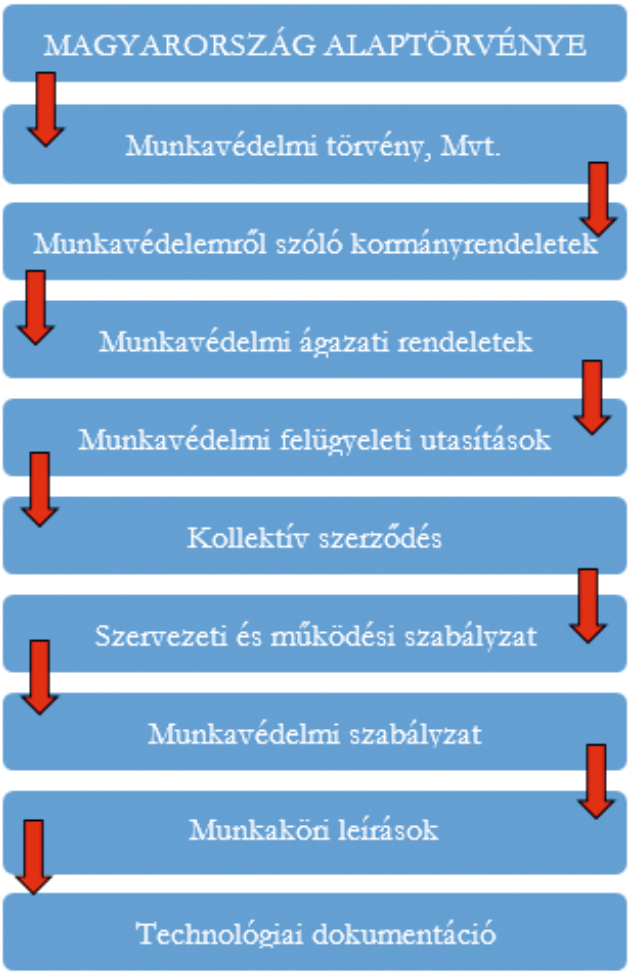

2. számú ábra

kiadott XCIII. törvény a munkavédelemről (Mvt.) célja, hogy az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit szabályozza.

A Mvt. részletes szabályait, felhatalmazás alapján a munkavédelem ágazati feladatait a tevékenység szerint illetékes miniszterek által kiadott rendeletek, szabályzatok, szabványok tartalmazzák. Az ágazatok közötti kapcsolatokban a miniszterek együttműködése csökkenti az átfedéseket az egyes szakterületeken, és így a szabályzatokban a részletes szabályozást, a munkavédelmi szabványosítás alapjait lehet megteremteni. Az irányításuk és a felügyeletük alatt működő központi államigazgatási szervek, a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság (NMH MMI, korábbi nevén Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelet, vagyis OMMF), az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) és a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal (MBFH, korábbi nevén Magyar Bányászati Hivatal, vagyis MBH) saját jogkörükben látják el a munkavédelmi feladatokat. A nemzetgazdasági szintű szabályozás az ágazati és felügyeleti jogkörök elhatárolásával egységes, egymásra épülő, az egyes gazdálkodó szervezetekre egyértelmű jogszabályok kiadását teszi lehetővé.

A Mvt. növelte a gazdálkodó szervezetek belső munkavédelmi szabályozásának jelentőségét, tartalmát.

A Kollektív szerződésben kell meghatározni a gazdálkodó szervezetnél a munkavédelemmel kapcsolatos jogokat és kötele-

zettségeket, ezek gyakorlásának, illetve teljesítésének módját, s az ezzel kapcsolatos eljárás rendjét.

A Szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni a munkavédelmi feladatokat ellátó, az intézkedésre jogosult személyek hatáskörét.

A Munkavédelmi szabályzatban (MvSZ) kell meghatározni a gazdálkodó szervezetnél munkavédelmi feladatokat ellátó személyek kötelezettségeit, a munkavédelmi ügyrendet, valamint az ágazati jogszabályokban meghatározott témaköröket, pl. az oktatás, vizsgáztatás, egészségügyi vizsgálatok, ellenőrzések stb. rendjét. Tartalmi követelményeire vonatkozóan az ágazati rendeletek az irányadók.

A Munkaköri leírásban (az MvSZ figyelembevételével) részletesen kell meghatározni a munkavállaló munkavédelemmel kapcsolatos hatásköreit, feladatait.

A technológiai, gépkezelési utasításokban kell meghatározni a munkavégzés során követendő magatartási szabályokat, pl. a biztonságos munkavégzéshez szükséges védőeszközök használatát. Tartalmi és alaki követelményeit az ágazati szabványok határozzák meg.

2.) A munkáltató kötelezettségei az egészséges és biztonságos munkavégzés megteremtésében

A Mvt. IV. fejezete foglakozik a munkáltatók és a munkavállalók kötelességeivel és jogaival az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításában. Ez a raktározás, tárolás és a postai, valamint futárpostai munka világában sincs másképp. A Mvt. már az alapelvekben kinyilvánítja, hogy a munkáltató a felelős az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításáért. A munkavállalók munkavédelmi kötelezettségei nem érintik a munkáltató felelősségét. A munkáltatói feladatok teljesítésével összefüggésben keletkező költségeket és egyéb terheket nem szabad a munkavállalóra hárítani. A törvény rögzíti; függetlenül attól, hogy a munkáltatói feladatainak teljesítéséhez munkavédelmi szakembert alkalmaz, nem mentesíti a törvényi felelőssége alól a munkáltatót: „E foglalkoztatás – függetlenül a formájától – nem mentesíti a munkáltatót az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításáért e törvényben meghatározott felelőssége alól.” Az előzőekben leírtak alapján egyértelmű a munkáltató másra át nem ruházható teljes felelőssége. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés

érdekében a munkáltató köteles figyelembe venni a következő általános követelményeket:

– **a) a veszélyek elkerülése**

Például: megfelelő munkahelyi világítás biztosítása.

– **b) a nem elkerülhető veszélyek értékelése**

Például: munkahelyi kockázatértékelés készítése.

– **c) a veszélyek keletkezési helyükön történő leküzdése**

Például: A raktározási területen a targonca-közlekedés veszélye miatt megfelelő közlekedési utak kialakítása a gyalogos munkavállalók és targoncával közlekedők részére, közlekedési rend kialakítása a raktározási területeken.

– **d) az emberi tényező figyelembevétele a munkahely kialakításánál, a munkaeszközök és munkafolyamat megválasztásánál, különös tekintettel az egyhangú, kötött ütemű munkavégzés időtartamának mérséklésére, illetve káros hatásának csökkentésére, a munkaidő beosztására, a munkavégzéssel járó pszichoszociális kockázatok okozta igénybevétel elkerülésére**

Például: megfelelően kialakított munkaasztal és munkaszék biztosítása.

– **e) a műszaki fejlődés eredményeinek alkalmazása**

Például: automatizált borítékoló gépek, boríték-válogató gépek alkalmazása.

– **f) a veszélyes helyettesítése veszélytelennel vagy kevésbé veszélyessel**

Például: kézi anyagmozgatás szükségessége helyett, a raktározás történjen gépek segítségével, ezzel megelőzhetjük a váz- és izomrendszeri megbetegedéseket.

– **g) egységes és átfogó megelőzési stratégia kialakítása, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására**

Például: munkavédelmi szakember foglalkoztatásának biztosítása.

– **h) a kollektív műszaki védelem elsőbbsége az egyéni védelemhez képest**

Például: a levélválogató gépek rendelkezzenek védőburkolattal.

– **i) a munkavállalók megfelelő utasításokkal történő ellátása**

Például: a dolgozók részére megfelelő, naprakész oktatásokat kell nyújtani dokumentáltan, a biztonságos munkavégzési tevékenységek érdekében.

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés érdekében a munkáltató köteles:

- a munkavégzés körülményeihez igazodó, illetve az azzal összefüggő veszélyek figyelembevételével megfelelő munkaeszközöket biztosítani a munkavállalók részére; például jól karbantartott kerékpár, szolgálati autó biztosítása, a raktározási és tárolási tevékenységhez megfelelő, a biztonságos és balesetmentes munkavégzéshez szükséges emelőgépek, kézi hidraulikus emelők, fellépők, létrák biztosítása, ergonómiai követelményeknek megfelelő billentyűzet, számítógépes monitor biztosítása a szellemi munkavállalók részére.
- új technológiák bevezetése előtt kellő időben megtárgyalni a munkavállalókkal, illetve munkavédelmi képviselőikkel bevezetésük egészségre és biztonságra kiható következményeit; például egy új levélválogató gép üzembe helyezése előtt munkavédelmi oktatás keretén belül a munkáltató ismerteti a gép üzemeltetése során előforduló veszélyforrásokat, illetve, hogy a veszélyforrások elkerülése érdekében milyen intézkedéseket biztosít a munkáltató a munkavállalói számára, azaz, ha mondjuk a gép túl hangos, akkor munkavédelmi füldugókat juttat a dolgozók részére.

- a tudomására jutott rendellenességet, illetve a munka egészséget nem veszélyeztető és biztonságos végzésével kapcsolatos bejelentést haladéktalanul kivizsgálni, a szükséges intézkedéseket megtenni, az érintetteket értesíteni, és közvetlen veszély esetén a munkavégzést leállítani; például abban az esetben, ha a dolgozó jelzi a munkáltató számára, hogy a munkavégzéséhez szükséges kerékpár műszaki állapota nem megfelelő a biztonságos és balesetmentes munka teljesítéséhez, akkor a munkáltató köteles a javításról, karbantartásról haladéktalanul gondoskodni.
- a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések esetén a megfelelően eljárni; például abban az esetben, ha a postai dolgozó jelzi, hogy munkavégzése során a biciklivel elesett és sérülése keletkezett, a munkáltató köteles a sérülést a Munkahelyi sérülési naplóba feljegyezni és az esetet kivizsgálni.
- biztosítani a védőeszközök rendeltetésszerű használhatóságát, védőképességét, a kielégítő higiéniés állapotát, a szükséges tisztítását, karbantartását (javítását), pótlását; például abban az esetben, ha a munkavállaló szól, hogy az általa használt raktározási tevékenységhez szükséges munkavédelmi cipője elszakadt, az elvesztette védelmi

képességét, akkor a munkáltató köteles a munkavédelmi cipő cseréjéről gondoskodni.

- teljes felelősséggel megtenni minden szükséges intézkedést a munkavállalók biztonsága és egészségvédelme érdekében, figyelembe véve a változó körülményeket is, valamint törekedve a munkakörülmények folyamatos javítására. Például a munkavállalók munkájának megkönnyítése céljából a levélválogatás folyamatát automatizálttá kell tenni.

A munkáltató továbbá megfelelő intézkedésekkel biztosítja, hogy szükség esetén az elsősegély, az orvosi sürgősségi ellátás, a mentési és a tűzvédelmi feladatok ellátása érdekében haladéktalanul fel lehessen venni a kapcsolatot a külső szolgálatokkal, szervekkel.

A munkáltató a külön jogszabályok figyelembevételével köteles megtenni minden indokolt intézkedést veszély esetére a munkahely kiürítésének, továbbá a tűzvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásához szükséges, arra alkalmas munkavállalók kijelölése, létszámuk meghatározása, felkészítésük és megfelelő egyéni védőeszközzel való ellátásuk érdekében.

Az egyéni védőeszköz juttatásának belső rendjét a munkáltató írásban határozza meg. E feladat ellátása munkabiztonsági és munka-egészségügyi szaktevékenységnek minősül. Összefoglalva

a munkáltató feladatait; a munkaadó felel a munkavédelmi feltételek biztosításáért a munkavállaló irányában (munkakörnyezet kialakítása, kollektív és/vagy egyéni védelem biztosítása, tájékoztatás, adatvédelem, kárfelelősség).

Más csoportosításban is összefoglalható a munkaadók munkavédelmi kötelességeinek rendszere:

- információátadás
  - utasítások,
  - oktatás,
- az egyéni és a kollektív védelem természetbeni biztosítása
  - tárgyi feltételek,
  - munkafolyamati követelmények,
  - egyéni védelem
- gondoskodás a személyi feltételekről
  - egészségi állapot, mint alkalmasság,
  - képzettség,
  - sérülékeny csoportok védelme,
  - aktuális egészségi állapot ellenőrzése,
- eljárási kötelmek
  - fogyasztóvédelmi dokumentációk,
  - üzembe helyezés,
  - időszakos biztonsági felülvizsgálat,

  - ellenőrző felülvizsgálat,
  - soron kívüli ellenőrzés,
  - kockázatértékelés,
  - megelőzési stratégia,
  - belső, munkáltatói szabályozás,
  - belső ellenőrzés,
  - munkabalesetek vizsgálata,
  - munkahelyi munkavédelmi program készítése,
- szervezési, intézkedési feladatok
  - nemdohányzók védelme,
  - összehangolás,
  - menekülés-mentés gyakoroltatása,
  - rendkívüli intézkedések,
  - elsősegélynyújtás,
  - munkavédelmi szakemberek biztosítása,
  - foglakozás-egészségügyi szolgáltatás,
  - hatósági döntések végrehajtása,
  - munkavédelmi képviselet kezdeményezésére intézkedés,
- speciális feladatok.

A raktározási, tárolási és postai, futárpostai világban is fontos, hogy a vezetők aktívan részt vegyenek a balesetek, sérülések és foglalkozási megbetegedések megelőzésében. Milyen elvárásai lehet-

nek tehát a munkáltatóval szemben a dolgozóknak? A munkáltató felé elvárás annak biztosítása, hogy a munkavédelmi folyamatokat a munkavédelmi kockázatelemzés segítségével hozzák létre. Gondoskodni kell a munkavállalók megfelelő képzéséről, oktatásáról a biztonságos munkavégzéshez. Gondoskodnia kell, hogy a rutinellenőrzéseket képzett személy végezze. Meg kell szüntetnie a veszélyeket és a nem biztonságos munkakörülményeket. A baleseteket, kvázibaleseteket ki kell vizsgálnia. Meg kell figyelnie a munkával kapcsolatos feladatokat és a feltárt hiányosságokat szintén meg kell szüntetnie.

3.) A munkavállalók jogai az egészséges és biztonságos munkavégzéshez

A Mvt. mind a munkáltatókra, mind a munkavállalókra kötelezettségeket ró a munkavédelmi feladatok végrehajtása tekintetében, azonban a két címzett nincs azonos szinten. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés körülményeinek megteremtésében a munkáltató az aktív szereplő, a munkavállaló feladata elsősorban a szabályos végrehajtás és az együttműködés.

Mivel a munkavégzés során a lehetséges veszélyek a munkavállalót érintik közvetlenül és a munkáltatói érdek feltétlenül egybeesik a teljes – és esetenként költséges – megfeleléssel, ezért a

törvény – védelmi céllal – fontos jogokkal ruházza fel a munkavállalókat. A munkavállaló jogosult megkövetelni a munkáltatójától az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit, a veszélyes tevékenységhez a munkavédelemre vonatkozó szabályokban előírt védőintézkedések megvalósítását; az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretek rendelkezésére bocsátását, a betanuláshoz való lehetőség biztosítását; a munkavégzéshez munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, munka- és védőeszközök, az előírt védőital, valamint tisztálkodó szerek és tisztálkodási lehetőség biztosítását. A következő, 3. számú ábra szemlélteti a munkavállalók követeléseit a munkáltatókkal szemben.

A munkavállalót nem érheti hátrány az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósítása érdekében történő fellépéséért, illetve a munkáltató vélt mulasztása miatt jóhiszeműen tett bejelentéséért. E védelem megilleti a munkabiztonsági, illetve munka-egészségügyi szaktevékenységet ellátó munkavállalókat is.

A munkáltató tehát mindenkor köteles a jogszabályokban, szabványokban előírt egészséges és biztonságos munkavégzés lehetőségét megteremteni és azt folyamatosan fenntartani. A munkavállalónak pedig joga van ezt a munkavégzése során egyénileg,

vagy érdekképviselete útján megkövetelni. A következő fejezetben kerül bemutatásra az, hogy a munkavállalók jogaik érvényesítésében a munkavédelmi érdekképviseletek nyújthatnak segítséget.

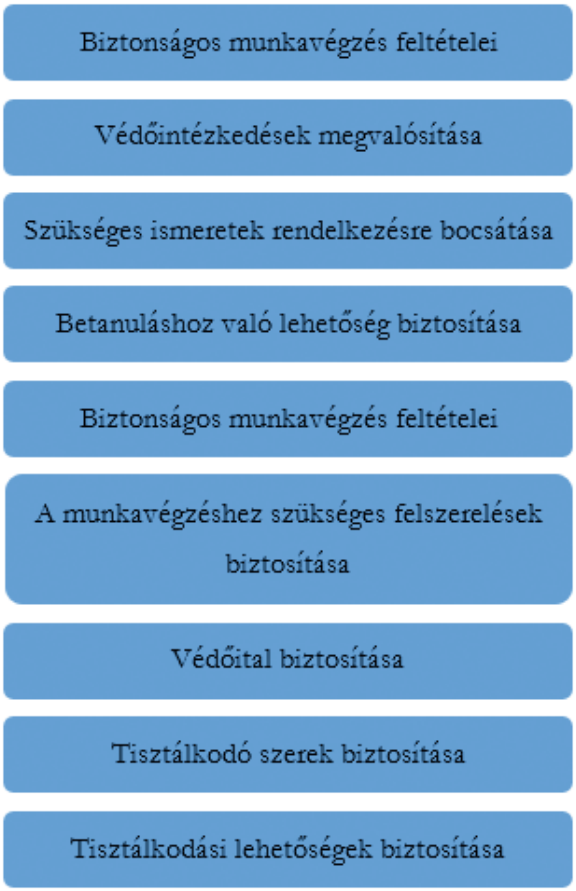

3. számú ábra

4.) A munkavállalók érdekképviselete

A munkavédelmi érdekérvényesítés három módon valósulhat meg (lásd: 4. számú ábra):

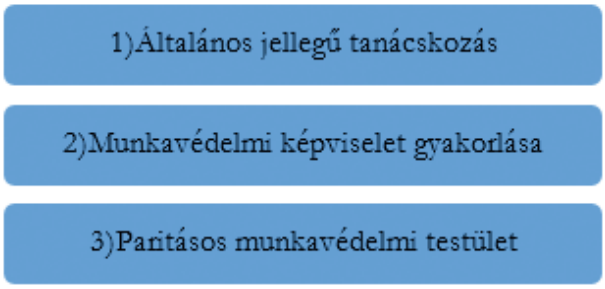

4. számú ábra

Fejezetünkben a munkavédelmi képviselet gyakorlata kerül bemutatásra. Majd azokat a pontokat fogjuk ismertetni, mely bemutatja, hogy a munkavédelmi képviselő hogyan tud segítséget nyújtani a munkavállalóknak, azok jogaik gyakorlásában, érvényesítésében. Nézzük meg, ki is az a munkavédelmi képviselő?

Munkavédelmi képviselő: olyan, a munkavállalók által választott személy, aki a munkáltatóval való együttműködés során képviseli az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéssel összefüggő munkavállalói jogokat és érdekeket. (Ezekről az előző fejezetben már részletesen szóltunk.) Mikor kell választani? Ezt a Mvt. kötelezően előírja a következő módon: munkavédelmi

képviselő-választást kell tartani minden munkáltatónál, ahol a munkavállalók létszáma legalább 20 fő. A választás lebonyolítása és a feltételek biztosítása a munkáltató kötelezettsége. A munkavédelmi képviselőt a munkavállalók választják meg, és feladatai a munkáltatóval való együttműködés során képviselni a biztonságos munkavégzéssel koherens munkavállalói jogokat és érdekeket. Nagyon sok megbízatást foglal magában ez a beosztás, ami a ráfordított idő mellett egyfajta elhívatottságot is megkövetel az erre a feladatra kijelölt személytől. Első és egyik legfontosabb feladata a munkavédelmi képviselőnek az ellenőrzés. Elkötelezettséggel, úgymond „nyitott szemekkel és fülekkel" kell végeznie a dolgát, amihez elsősorban arra van szüksége, hogy különböző jogokkal legyen felruházva. Hiszen ahhoz, hogy átlássa, megvizsgálhassa és ellenőrizhesse a munkakörülményeket, jogosultsággal kell rendelkezzen, hogy belépjen a munkahelyekre. Elsősorban munkaidőben, de külön felhatalmazással akár munkaidőn kívül is. Ő az, aki összeszedi az információkat, megfigyel, tájékozódik és elemez a munkavédelmi területet illetően. A munkavédelmi képviselő feladatai a műhelyek, irodák, csarnokok megfigyelése, a szerszámok, gépek, illetve más munkaeszközök ellenőrzése is, mivelhogy a törvény előírja „A munkavédelmi képviselő jogosult meggyőződni a munkahelyeken az egészséget nem veszélyeztető

és biztonságos munkavégzés követelményeinek érvényesüléséről." Amennyiben szabálytalanságokat tapasztal, intézkedéseket kérhet ezek megoldására. De, mint fentebb említettük, mindehhez, hogy ezeket megtehesse, jogokkal kell felruházni a kinevezett személyt. Továbbá a munkavédelmi képviselő feladatának tekintheti, hogy részt vegyen a munkavédelmi oktatásokon, illetve, ha úgy dönt, ellenőrizheti a munkatársak felkészültségét is. Ugyanakkor, a munkavédelmi képviselő részt vehet a munkabalesetek kivizsgálásában is, valamint a rögtönzött hatósági ellenőrzés során csatlakozhat a munkavédelmi felügyelőhöz, közölheti vele észrevételeit, tapasztalatait. Természetesen mindezt úgy, hogy közben nem téveszti szem elől a céges titoktartási előírásokat sem és betartja a titokvédelmi szabályokat. (Ugyanis a munkavédelmi képviselő tevékenysége során több információ birtokába jut a vállalat működésével kapcsolatban, mint az átlagos munkavállaló.) A munkavédelmi képviselő tájékoztatást kérhet a munkáltatótól abban az esetben, ha részt vesz a foglalkozási megbetegedések körülményeinek feltárásában, illetve a munkabalesetek kivizsgálásában.

A munkavállalók ismerik legjobban a praktikumot a munkavégzés napi gyakorlatában, rendelkeznek mindazokkal az ismeretekkel, amelyek veszélyhelyzeteket teremtettek korábban, valamint a megelőzéssel kapcsolatos humán és műszaki megoldások

széles tárházának vannak birtokában. Ezért is fontos a munkáltató és a munkavállalók és azok érdekképviseletei közötti együttműködés és egyeztetés, hiszen eredményesebben tudják közösen megelőzni a munkabaleseteket és foglalkozási megbetegedéseket.

5.) A munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzése

A baleset bekövetkezése mindig valamilyen folyamat eredménye. A folyamatot ok, vagy okok indítják el. Az ok rendszerint a veszélyforrás megléte, ill. kialakulása. Amíg a baleset bekövetkezésének lehetősége időben bármikor fennáll, akkor egy kiváltó ok, az ún. közvetlen ok bármikor előidézheti. A folyamat csak akkor állítható meg, ha a veszélyforrást megszüntetjük. A veszélyforrás kialakulásában az embernek általában döntő szerepe van, az emberi mulasztás majdnem mindig megtalálható. (Például: ha a gépről eltávolították a védőburkolatot, a baleset bekövetkezésének lehetősége mindaddig fennáll, amíg a védőburkolatot a helyére nem teszik.) Az ok sohasem a véletlen, hanem mindig konkrét veszélyforrás, a véletlen hatása azonban nem kizárt. Kapcsolatban van a lefolyással (hogy kivel és mikor történik az esemény), ill. a következménnyel. Ha a folyamat elindul, a lefolyás szükségszerűen következménnyel jár. A következmény lehet

baleset vagy véletlenen múló „majdnem baleset". Ha a postáskerékpáron meglazul a lánc, az veszélyforrásnak tekinthető. A lefolyás mindaddig tart, amíg a lánc laza marad. Ha a lánc leesik és a kerékpárral elesik a postás, az baleset, ha nem esik el, majdnem baleset történt. A munkát végző személy egészségét és biztonságát veszélyeztető hatások a korszerű munkakörülmények kialakításával teljes mértékben kizárhatók. Erre a már részletezett törvényi keretek kötelezik a munkáltatót. A Mvt. Preambulumában (bevezető rész) meghatározott célok között szerepel a szervezetten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása, illetve a munkakörülmények humanizálása mellett, a munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések megelőzése. Közös érdek az egészséges, biztonságos munkahely. A szakemberek szerint az egészséges munkakörülmények érdekében a munkahelyi vezetők és a munkavállalók tehetnek a legtöbbet. A munkáltatók a kockázatokat szabályozással, a feladatok és a helyes módszer meghatározásával csökkenthetik. A helyes munkahelyi gyakorlat kialakításának módszere a kockázatértékelés, de nagyobb hangsúlyt kell fektetni a munkavédelmi oktatásra is, hogy a dolgozók szükséges és elégséges információval rendelkezzenek a munkavégzést illetően. Ugyanakkor nekik is nagy a felelősségük abban, hogy szabályosan végezzék a munkájukat.

A munkáltató preventív (megelőző) intézkedései igen sokrétűek. Sok intézkedés látszólago igen köznapinak tűnik azonban ezek iránya teljesen egyértelmű:

- Biztosítani kell megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvizet, és/vagy teát, a munkát végző ember vízháztartásának fenntartása és a megbetegedés elkerülése érdekében.
- Biztosítani kell megfelelő munkakörülményeket (rend és tisztaság a munkahelyeken, tisztálkodási, étkezési lehetőséget, a hulladék-elhelyezés szabályosságát), a botlásos balesetek és a fertőzések elkerülése érdekében.
- Megfelelő mozgásteret kell biztosítani a munkavállalónak munkája akadálytalan végzése érdekében.
- Biztonsági és egészségvédelmi jelzéseket kell alkalmazni a veszélyekre való figyelmeztetés és a megelőzés érdekében.
- Olyan védelmet kell általában biztosítani a munkahelyeken, amely a munkavégzőket és a hatókörben tartózkodókat megvédik a fizikai veszélyektől.
- Biztonságos közlekedést kell kijelölni a balesetek elkerülése érdekében, ellenőrizni kell ezek betartását, hogy valóban érvényesüljön a prevenció.

- Az anyag- és eszközmozgatást úgy kell megtervezni és kialakítani, hogy az megfeleljen a szabályoknak, a munkavégzés ergonómiájának.
- A veszélyes anyagokat oly módon kell szállítani és tárolni, hogy azok egymással ne tudjanak reakcióba lépve károkat okozni a munkavállalóknak, vagy az épített és természetes környezetnek.
- A villamossággal kapcsolatos eszközök, vezetékek biztonságos üzemeltetése érdekében a csőhálózatok, a robbanásveszélyes eszközök, a vezetékek és egyéb eszközök jelölésének, kezelhetőségének biztosítania kell a prevenciós követelményeket.
- A munkahelyek megvilágításánál már a tervezéskor figyelembe kell venni a természetes és mesterséges megvilágítás komplexitásából fakadó biológiai és ergonómiai követelményeket.
- A zajok, a por, a rezgések okozta veszélyek megelőzésére intézkedéseket kell tenni, és rendszabályokat kell bevezetni. Egészséges levegőt és klímaviszonyokat kell biztosítani a munkát végző munkavállaló számára.

- A szabadban végzett munkánál a káros hőmérsékleti hatásoktól meg kell védeni a munkavállalókat (a nyári hőségriadónak és a téli időjárásnak megfelelően is).
- A munkahelyek céljára csak arra alkalmas objektumok vehetők igénybe a fizikai méretüket, közlekedési lehetőségeiket illetően egyaránt.
- A munkahelyek padlózata biztosítsa a megelőzési lehetőségeket a közlekedés tekintetében.
- A közlekedés szabályozása a gyalogosok és a járművekkel közlekedők számára egyaránt biztosítson védelmet.
- Olyan vészkijáratokat kell mindenki számára jól ismert módon kijelölni, hogy azok folyamatosan használhatók legyenek és folyamatos ellenőrzés mellett biztosítsák azok mindenki által történő használatát a vészhelyzet bekövetkezésekor.
- Gondoskodni kell a munkáltatónak a nemdohányzók védelméről, az egészségük megóvása érdekében.
- A munka során alkalmazott gépekhez minden esetben magyar nyelvű gépkönyvet (üzemeltetési utasítást) kell a munkáltatónak biztosítania a biztonsági üzemeltetés, karbantartás érdekében.

- A munkáltatónak a munkavállalók által ismert nyelven kell megismertetni a munkavédelmi és üzemeltetési szabályokat, valamint a piktogramok jelentését a dolgozókkal.

5.1.) Ivóvíz, védőital

Biztosítani kell megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvizet és/vagy teát, a munkát végzők vízháztartásának fenntartása és a megbetegedésük elkerülése érdekében.

A védőital-ellátás néha és helyenként akadozik egy-egy munkahelyen. A posta, futárposta világában nem általánosan, de fokozottabban jelentkező probléma az ivóvíz, védőital biztosítása. A Mvt. alapján minden munkavállaló részére biztosítani kell megfelelő mennyiségű, az egészségügyi előírásoknak megfelelő minőségű ivóvizet. Tehát amíg a munkavállaló munkahelyén odalép az ivóvíz csapjához és a nevére kiadott pohárba tölt, addig az ivóvíz biztosított. A változó munkahelyeknél, ahol a munkavállalót ilyen módon nem lehet ellátni ivóvízzel, ott más megoldást kell alkalmazni. Itt a levelek, csomagok különböző helyekre való kiszállítási tevékenységére gondolunk. Ez esetben tárolóedényt kell biztosítani, mely az egészségügyi előírásoknak megfelel. Ilyen például a hőtárolós termosz. A termosszal rögtön egy másik problémát is áthidal a munkáltató, mert így biztosítható (meleg környezet) a

megfelelő hőmérsékletű ivóvíz. Az ivópohár biztosítása egészségügyi okokból szintén fontos. Amennyiben a munkáltató nem tudja biztosítani az előbb említett módon a vezetékes ivóvizet, szikvíz vagy ásványvíz biztosításával kell kiváltani az ivóvizet, ez esetben légköri hőmérséklettől függetlenül. Így előállhat munkáltatói szempontból az a kedvezőtlen helyzet, hogy hideg környezetben szikvizet, teát egyaránt biztosítani kell a munkavállalóknak. Ez a hideg környezetben való munkavégzéssel összefüggésben biztosított teaszörp. Nagyon praktikus, hiszen leegyszerűsíti a védőital készítését, biztosítását. Persze a teaszörp porciózásával még nincs biztosítva a védőital. Attól válik védőitallá, hogy forró ivóvizet megfelelő termoszba töltve adják ki.

Azoknál a munkáltatóknál, ahol nem ilyen módon történik a védőital kiadása, ott ezt a munkavédelmi képviselők kezdeményezhetik. A szabadtéri munkahelyen – a munkavégzés jellegének és a munkakörülményeknek megfelelő műszaki megoldásokkal, munkaszervezéssel, egyéni védelemmel, melegedési lehetőséggel, védőitallal – gondoskodni kell a munkavállalók időjárás elleni védelméről. Rendelet alapján, ha a munkahelyi klíma zárttéri és szabadtéri munkahelyen a 24 °C értéket meghaladja, a munkavállalók részére igény szerint, de legalább félóránként védőitalt kell biztosítani. Ezen célra alkalmas ízesített alkoholmentes ital is, amelynek cukortartal-

ma az ital 4 súlyszázalékát nem haladhatja meg, vagy amely mesterséges édesítőszerrel ízesített. A hidegnek minősülő munkahelyen a munkavállalók részére +50 °C hőmérsékletű teát kell kiszolgáltatni. A tea ízesítéséhez az előírtak figyelembe vételével cukrot, illetve édesítőszert kell biztosítani. A munkahely hidegnek minősül, ha a várható napi középhőmérséklet a munkaidő 50%-ánál hosszabb időtartamban, szabadtéri munkahelyen a +4 °C-ot, illetve zárttéri munkahelyen a +10 °C-ot nem éri el. A védőital és a tea elfogyasztásához legalább a dolgozók létszámát elérő mennyiségben, személyenként és egyéni használatra kiadott ivópoharakról kell gondoskodni. A védőital, valamint a tea készítése, tárolása, kiszolgálása a közegészségügyi követelmények betartása mellett történhet.

Piktogram a munkahelyi ivóvíz jelölésére.

5.2.) Munkakörülmények biztosítása

A munkáltatónak biztosítani kell megfelelő munkakörülményeket (rend és tisztaság a munkahelyeken, tisztálkodási és étkezési lehetőséget, a hulladék-elhelyezés szabályosságát), a botlásos balesetek és a fertőzések elkerülése érdekében. Munkavédelmi törvény szabályozza a munkáltatókat és munkavállalókat érintő minimális higiéniai követelményeket is. A munkahelyi higiénia a munkavédelem fontos része, törekedni kell munkavégzés során a fertőződés bekövetkezésének kizárására, minimalizálására. Ezek kiemelten vesznek részt azoknál a postai és futárpostai munkavállalóknál, akik nap mint nap más-más helyre szállítanak ki, adnak át leveleket, csomagokat, így rengeteg emberrel kerülnek közvetlen kapcsolatba. Gondoljunk az influenzajárványra, ahol a munkavállalók egymást fertőzhetik meg. Ezért fontos a gyakori kézmosás, nem csak az étkezésekkor. Az étkezés csak az erre kijelölt helyen történjen, munkavégzés közben étkezni tilos. Egy átlagos munkahelyi irodában rengeteg baktérium, vírus, parazita és gomba található/él. A bőrre kerülő baktériumok még nem veszélyesek, ép bőr esetén nem okoznak betegséget, szájba kerülve azonban bajt is okozhatnak, mert vannak a gyomor bélhuzamában élősködő kórokozók, melyek a kézről a szájba kerülve akár komolyabb betegségek kialakulásához is vezethetnek. A kéz köz-

vetítésével történő fertőzés átvitelét a gyakori kézmosással meg lehet akadályozni. Kézszárításra lehetőleg egyszer használatos papír kéztörlőt, vagy elektromos kézszárítót kell alkalmazni. A rendszeres takarítás, a munkaeszközök felületének rendszeres tisztítása szintén csökkenti a fertőződés bekövetkezésének valószínűségét. A munkáltató köteles a saját takarítási rendjét kialakítani, azt írásosan a Takarítási rend című dokumentációjában rögzíteni. A pszichoszociális kockázatok is csökkenthetők, ha a munkavállalóknak jó a komfortérzetük. Munkahelyünk környezete és annak állandó tisztasága kiemelten fontos, mivel nagymértékben befolyásolhatja a munkavégzés menetét, valamint minőségét. Valamint nem csak arra kell figyelnünk, hogy a szemetet és az egyéb – munkavégzésből származó – hulladékot összegyűjtsük, hanem arra is, hogy betartsuk a munkahelyi hulladékkezelés szabályait. Elkülönítve kell gyűjteni és tárolni:

- A termelési hulladékot (nem veszélyes),
- Települési hulladékot (kommunális),
- Szilárd hulladékot (szemetet).

Azokat az anyagokat, amelyek szerves anyagot tartalmaznak, nem veszélyesek, könnyen lebomlanak, azokat mosható, fedett, résmentes, fertőtleníthető, valamint pormentes ürítést biztosító tartályba vagy konténerbe kell gyűjteni. Ugyanez vo-

natkozik azokra a nemveszélyes hulladékokra is, amelyek kellemetlen szagot árasztanak. Az adott munkahelyen mindennap össze kell gyűjteni a hulladékot és a szemetet, ezenkívül legalább hetente kétszer el kell azt szállítani. Minden munkahelynek a törvényi előírásoknak megfelelően, magának kell megválasztania a hulladék tárolására kijelölt helyszínt. A tárolóhely tartalma semmi estre sem szennyezheti a környezetet. A tárolóhelynek könnyen tisztán tarthatónak kell lennie, valamint rendelkezni kell szállítójárművel való megközelítési lehetőséggel. Ezenkívül biztosítani kell a vízvételi és szennyvízkiöntő egységek meglétét. A törvényi előírásoknak megfelelően a hulladéktartályokat vagy konténereket és a tárolóhelyeket, legalább hetente két alkalommal fertőtleníteni és tisztítani szükséges. Ezenkívül gondoskodni kell a tárolóhely környezetének tisztán tartásáról, valamint a rovarok és rágcsálók irtásáról is.

Szelektív hulladékgyűjtés a munkahelyen.

5.3.) Ergonómiai szempontok érvényesülése

Megfelelő mozgásteret kell biztosítani a munkavállalónak munkája akadálytalan végzése érdekében. Az ergonómia az ember és munkakörnyezete kölcsönhatásának tudományos tanulmányozása. A munkakörnyezet azonban ebben az értelemben nem csupán a dolgozót körülvevő fizikai környezeti tényezőket jelenti, hanem a munkavégzés során használt eszközöket, anyagokat, továbbá a munkamódszert, a munka szervezetét, akár egyéni, akár csoporton belül végzett munkáról van szó. Mindezek kapcsolatban vannak magával az emberrel: a képességeivel, a lehetőségeivel és a korlátaival. A nem megfelelően kialakított környezetben a dolgozó hamarabb elfárad, mely teljesítménycsökkenéshez és balesethez vezethet. A helytelenül kialakított munkahely váz- és izomrendszeri megbetegedésekhez vezethet! Az egészség megőrzése érdekében a következőkre kell figyelni:

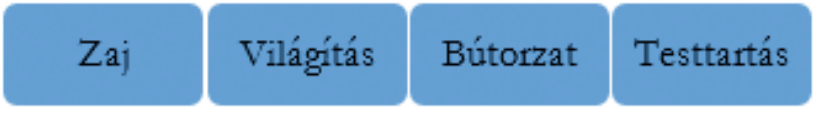

A megfelelő kialakítás előnyei:

– hatékonyabb és komfortosabb munkavégzés,
– jobb minőségű munka,

– biztonságosabb körülmények,
– egészségi ártalmak kiküszöbölése,
– munkavégző képesség növekedése,
– munkatársak általános közérzetének javulása.

5.4.) Biztonsági és egészségvédelmi jelzések

Biztonsági és egészségvédelmi jelzéseket kell alkalmazni a veszélyekre való figyelmeztetés és a megelőzés érdekében. Biztonsági és egészségvédelmi jelzés (a továbbiakban együtt: biztonsági jelzés): meghatározott mértani forma, szín-, hang, fény- és képjel (piktogram), emberi testmozgás útján adott olyan információ, amely – az egyéb munkavédelmi követelmények teljesülése mellett – lehetővé teszi, hogy a munkát végzők és a munkavégzés hatókörében tartózkodók időben felismerhessék a veszélyforrásokat (kockázatokat). A munkáltató köteles biztonsági jelzéseket kihelyezni, karbantartani, azokat a munkakörülmények változásaiból adódóan vagy elhasználódásuk miatt cserélni, illetőleg a meglétükről meggyőződni. A munkáltatónak biztosítania kell, hogy a munkavállaló a biztonsági jelzések jelentését és a hozzájuk kapcsolódó munkavállalói kötelezettségeket elsajátítsa és a foglalkoztatás teljes időtartama alatt ismerje. A munkavállalónak a biztonsági jelzéseket figyelembe kell vennie. A következő képek különböző biztonsági jeleket mutatnak be:

Tiltó jel: Dohányozni tilos!

Rendelkező jel: Lábvédő használata kötelező!

Figyelmeztető jel: Munkagép közlekedés!

Felvilágosító tábla: Elsősegélyhely!

Menekülési utat jelző táblák egyike

Tűzvédelmi tábla: Tűzoltó készülék

Egyéb biztonsági jelek egyike

5.6.) Fizikai veszélyek elkerülése

Általában olyan védelmet kell biztosítani a munkahelyeken, amely a munkavégzőket és a hatókörben tartózkodókat megvédik a fizikai veszélyektől. A fizikai veszélyforrások közül a leggyakoribbak:

- Gépek/járművek,
- A munkaeszközök (pl. szerszámok), a szállító- és anyagmozgató eszközök (pl. targonca, daru) mozgása, ill. a termékek és az anyagok mozgása (pl. daruról leszakadó teher),
- A szerkezetek egyensúlyának megbomlása (pl. anyag vagy termék lerakása, leemelése miatt megbillenő tartó, rosszul támasztott létra),
- Csúszós felületek (pl. olajos padló),
- Éles, egyenetlen felületek, szélek és sarkok,
- A tárgyak hőmérséklete (pl. kovácsolás, fémek edzése, szárazjég),
- Magasság, mélység (pl. leeshetünk, vagy a fejünkre hullhat valami),
- A levegő nyomása, hőmérséklete, áramlása (pl. huzatos munkahely),
- A zaj és a rezgés,
- Nem megfelelő világítás,

– Az áramütés veszélye,

– A poros levegő.

Kiadványunk számos helyen tartalmaz olyan munkáltatói intézkedéseket, melyek a munkavállalók védelmét szolgálják. Nézzük meg azonban azt is, milyen előírások vonatkoznak a munkavégzés hatókörében tartózkodó személyek védelmére irányulóan. Kik azok a munkavégzés hatókörében tartózkodó személyek? Ők a járókelők, a látogatók, a szolgáltatást igénybe vevők stb. Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzésre vonatkozó szabályokat úgy kell meghatározni, hogy végrehajtásuk megfelelő védelmet nyújtson a munkavállalókon túlmenően a munkavégzés hatókörében tartózkodónak és a szolgáltatást igénybe vevőnek is. A munkaeszközöket úgy kell kialakítani, hogy lehetőleg zárják ki a nem szervezett munkavégzés keretében történő rendeltetésszerű használat esetén is a balesetet, az egészségkárosodást. Az olyan munkahelyen, ahol a veszély jellege indokolja, a munkavállalók és a munkavégzés hatókörében tartózkodók védelme érdekében biztonsági és egészségvédelmi jelzéseket kell alkalmazni. Erről kiadványunk részletesebben tartalmaz ismereteket az 5.4. fejezetben. Az olyan munkahelyen, ahol be- vagy leesési veszély van, vagy a munkavállalót és a munkavégzés hatókörében tartózkodókat leeső tárgyak veszélyeztetik, elkerítéssel, lefedéssel, vagy más alkalmas

módon kell a védelemről gondoskodni. A munkahelyen a zajhatások és a rezgések, a por és vegyi anyagok, valamint a sugárzások és az alacsonyabb vagy magasabb légköri nyomás nem károsíthatják a munkavállalókat és a munkavégzés hatókörében tartózkodókat, és nem veszélyeztethetik a munkavégzés biztonságát. A munkafolyamatot, a technológiát, a munkaeszközt, az anyagot úgy kell megválasztani, hogy az sem a munkavállalók, sem a munkavégzés hatókörében tartózkodók egészségét és biztonságát ne veszélyeztesse. Olyan munkahelyen, ahol különböző munkáltatók alkalmazásában álló munkavállalókat egyidejűleg foglalkoztatnak, a munkavégzést úgy kell összehangolni, hogy az ott dolgozókra és a munkavégzés hatókörében tartózkodókra az veszélyt ne jelentsen.

5.7.) Biztonságos közlekedési utak

Biztonságos közlekedést kell kijelölni a balesetek elkerülése érdekében, ellenőrizni kell ezek betartását, hogy valóban érvényesüljön a prevenció. A gyalogos forgalomra, illetve áruforgalomra használt útvonalakat a lehetséges használók számától és a munkáltatói tevékenység jellegétől függően kell méretezni. Amennyiben a közlekedési útvonalon szállítóeszközt használnak, ezek mellett a gyalogosok számára elegendő szabad helyet kell biztosítani. A járműközlekedés útvonalai, valamint az ajtók, a kapuk, a gyalogjárdák, a folyosók és a

lépcsők között elégséges szabad helyet kell biztosítani. Ennek megfelelően:

– „a beépített erőgéppel rendelkező, illetve kötöttpályás szállítóeszközök közlekedési útjait úgy kell kialakítani, hogy a szállítóeszköz részére szükséges szabad szelvény és a közlekedési út határa között mindkét oldalon 0,5 m-es biztonsági távolság legyen;
– a beépített erőgéppel rendelkező járművek, szállítóeszközök közlekedési útjait úgy kell kialakítani, hogy azok az ajtóktól, a kapuktól, az átjáróktól és a lépcsőkilépőktől legalább 1,00 m-re vezessenek el.

A munkahelyeken a közlekedési utakat – a munkaeszközökre is figyelemmel – a külön jogszabályokban meghatározottak szerint egyértelműen jelölni kell."

A közlekedési utak szélessége függ a szállítóeszköz, ill. a teher méreteitől (mindig a kritikus méretet kell figyelembe venni), a forgalmi irányok számától, valamint az anyagmozgatás módjától. A közlekedési útvonalak jelölése a következő:

– ha a helyiség felhasználása és berendezése a munkavállalók védelme érdekében megkívánja, a járművek közlekedési útvonalát jól látható, lehetőleg fehér vagy sárga, folyamatos csíkkal kell kijelölni, figyelemmel a padozat színére is;

– a csíkozásokat úgy kell elhelyezni, hogy megfeleljenek a biztonságos távolság követelményeinek a járművek, a környezetükben található tárgyak, valamint a gyalogosok között;
– a szabadtéri kiépített munkahelyen az állandó közlekedési útvonalakat, amennyire lehetséges, hasonlóan kell jelölni, kivéve, ha kiépített járda vagy korlát áll rendelkezésre.

5.8.) Anyagmozgatás biztonsága

A kézi anyagmozgatás a munkavégzés legegyszerűbb, legősibb módja, gyakran más munkavégzés kiegészítő tevékenysége. A tevékenység röviden a teher kézzel megemelését, kis távolságra történő szállítását, majd a teher lerakását jelenti. Nagy tömegű terhek kis távolságra történő mozgatásához használja a kézi anyagmozgatás egyszerűbb segédeszközeit. Kímélje váz- és izomrendszerét! Bármilyen anyagmozgatási tevékenység előtt először gondolja át a feladatot! Győződjön meg a tervezett anyagmozgatási útvonal akadálymentességéről!

5.9.) Veszélyes anyagok tárolása, szállítása

A veszélyes anyagokat oly módon kell szállítani és tárolni, hogy azok egymással ne tudjanak reakcióba lépve károkat okozni a munkavállalóknak, valamint az épített és természetes környezetnek. A veszélyesanyag-tárolót az alábbiaknak megfelelően kell kialakítani:

- Zárható, elkerített, járműközlekedéstől védett helyen.
- Nem éghető, jól szellőző.
- A tároló felületek simák, megfelelő teherbírásúak.
- Tegye lehetővé az üres és teli edényzetek elkülönített tárolását.
- Legyen ellátva a tárolt anyagokra vonatkozó biztonsági és figyelmeztető jelekkel.
- A vegyi anyagok biztonsági adatlapjait kinyomtatva a felhasználás helyén kell tárolni!
- A veszélyes anyagokat fajtánként elkülönítve, átlátható módon kell tárolni.
- Az üres és teli edényzeteket egymástól elkülönítve szükséges elhelyezni.
- A tároló közelében legalább egy tűzoltó készüléket javasolt készenlétben tartani.
- A kiömlő veszélyes anyag felitatására abszorbens anyagot

kell rendszeresíteni.

– A veszélyes anyagokat úgy kell tárolni és kezelni, hogy azok ne szennyezzék a környezetüket.

5.10.) Elektromos berendezésekre vonatkozó előírások

A villamossággal kapcsolatos eszközök, vezetékek biztonságos üzemeltetése érdekében a csőhálózatok, a vezetékek és egyéb eszközök jelölésének, kezelhetőségének biztosítania kell a prevenciós követelményeket. A jogszabályokban előírt időszakonként a munkáltató köteles a felülvizsgálatokat és az időszakos karbantartásokat elvégeztetni. A munkavállaló köteles jelezni, amennyiben bármilyen rendellenességet és hibát tapasztal.

5.11.) Munkahelyi világítás

A munkahelyek megvilágításánál már a tervezéskor figyelembe kell venni a természetes és mesterséges megvilágítás komplexitásából fakadó biológiai és ergonómiai követelményeket. Az általános, illetve helyi világítás (munkalámpa) biztosítson kielégítő megvilágítást és megfelelő kontrasztot a képernyő és a háttérkörnyezet között, tekintetbe véve a munka jellegét és a használó látási követelményeit. A képernyőre és más munkaeszközökre vetődő, zavaró tükröződést és fényvisszaverődést oly módon kell megelőzni, hogy

a képernyős munkahely telepítésekor a munkaterem és a munkahely megtervezését összehangolják a mesterséges fényforrások elhelyezésével és műszaki jellemzőivel. Lehetőség szerint biztosítani kell az irodában az egészséges és biztonságos munkavégzéshez elegendő természetes fényt, továbbá a munkavégzés jellegéhez és körülményeihez igazodó mesterséges megvilágítást. Azokban az irodákban, ahol állandó munkavégzés folyik, a munkavégzés jellegének és körülményeinek, a helyiség rendeltetésének és az ott végzett tevékenységnek megfelelő színhőmérsékletet, színvisszaadási és káprázási fokozatot, továbbá az alábbi névleges megvilágítási értékeket kell biztosítani:

- irodahelyiségek természetes fényre orientált munkahely-kialakítással, kizárólag ablak közelében elhelyezve: 300 lux,
- irodahelyiségek: 500 lux,
- magas reflexióval: 750 lux,
- nagyméretű irodák közepes reflexióval: 1000 lux,
- fogadóhelyiségek: 100 lux,
- adatfeldolgozó, számítógépes termek: 500 lux

A belső téri mesterséges világítás világítástechnikai jellemzőinek megfelelőségét rendszeresen ellenőrizni kell. A világítóberendezések kialakítása és elhelyezése nem jelenthet baleseti veszélyt a dolgozókra.

5.12.) Munkahelyi zaj, por, rezgés, klíma

A zajok, a por, a rezgések okozta veszélyek megelőzésére intézkedéseket kell tenni, és rendszabályokat kell bevezetni.

Egészséges levegőt és klímaviszonyokat kell biztosítani a munkát végző munkavállaló számára. Fokozott figyelmet igénylő munkavégzés során a dolgozót érő zaj egyenértékű. A hangnyomás szintje – egyéni hallásvédő eszköz alkalmazása nélkül – nem haladhatja meg az alábbi értékeket:

– irodai munkahelyek, ügyfélirodák, analitikai laboratóriumok: 60 dB.

Az iroda hőmérsékletének a munkavégzés teljes időtartama alatt az emberi szervezet számára megfelelőnek kell lennie. Ez azt jelenti, hogy 0,5 m magasságban a következő hőmérsékletet kell biztosítani:

– léghőmérséklet (A levegő hősugárzás ellen árnyékolt, száraz érzékelőjű hőmérővel mért hőmérséklete. Jelölése: tsz; mértékegysége: °C): 20–22,
– effektív hőmérséklet (A munkahelyi levegőkörnyezet olyan komplex mutatószáma - klímaindexe -, amely az adott hely léghőmérsékletét, a levegő relatív nedvességtartalmát és a légsebességet veszi figyelembe. Jelölése: EH; mértékegysége: °C): 21–24,

– korrigált effektív hőmérséklet (A munkahelyi levegőkörnyezet olyan komplex mutatószáma, amely a hősugárzást is figyelembe veszi. Jelölése: KEH; mértékegysége: °C): 20.

Olyan ablakokat, tetőablakokat és üvegfalakat kell alkalmazni, amelyek a munka és a munkahely jellegének megfelelően kiküszöbölik az erős napsugárzás hatásait. A fűtőtestek megválasztásánál és elhelyezésénél gondoskodni kell arról, hogy azok ne idézhessék elő a munkahelyi légtér szennyezését, illetve a munkavállalók túlzott felmelegedését vagy lehűlését. A munkáltató köteles biztosítani, hogy a munkavállalót ne érje nagyfokú hősugárzás. A hősugárzás akkor minősül nagyfokúnak, ha a léghőmérséklet és a glóbuszhőmérséklet különbsége meghaladja a (K) EH-érték meghatározásához minimálisan megkívánt +5 °C hőfokkülönbség háromszorosát. (Glóbusz-hőmérséklet: Vernon-féle glóbuszhőmérővel vagy Vernon-féle műszerrel előzetesen kalibrált, a hősugárzást is érzékelő, más típusú glóbuszhőmérővel mért hőmérséklet. Jelölése: tg; mértékegysége: °C.) A klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzése céljából munkaszervezési intézkedéseket kell tenni. Óránként legalább 5, de legfeljebb 10 perces pihenőidőt kell közbeiktatni, ha a munkahelyi klíma zárttéri munkahelyen a 24 °C (K) EH-értéket meghaladja. A 24 °C

(K) EH-érték feletti hőhatással járó munkahelyeken a munkába lépést követően, továbbá 3 hetet meghaladó munkaszünet utáni újbóli munkafelvétel esetén munkaszervezéssel kell biztosítani a hőalkalmazkodás feltételeit. Ennek érdekében a napi hőhatás időtartama az alkalmazkodási folyamat kezdetén nem haladhatja meg a 2 órát. Ha a munkahelyi klíma zárttéri és szabadtéri munkahelyen a 24 °C (K) EH-értéket meghaladja, a munkavállalók részére igény szerint, de legalább félóránként védőitalt kell biztosítani. A folyadékveszteséget általában 14–16 °C hőmérsékletű ivóvízzel kell pótolni. E célra alkalmas azonos hőmérsékletű ízesített, alkoholmentes ital is, amelynek cukortartalma az ital 4 súlyszázalékát nem haladja meg, vagy amely mesterséges édesítőszerrel ízesített. A védőital elfogyasztásához legalább a dolgozók létszámát elérő mennyiségben, személyenként és egyéni használatra kiadott ivópoharakról kell gondoskodni. A védőital készítése, tárolása, kiszolgálása a közegészségügyi követelmények betartása mellett történhet.

5.13.) Szabadban végzett postai, futárpostai munka

A szabadban végzett munkánál a káros hőmérsékleti hatásoktól meg kell védeni a munkavállalókat (a nyári hőségriadónak és a téli időjárásnak megfelelően is). A kiadvány előző fejezeteiben kifejtettük, hogy a nyári és téli időszakban is megfelelő védőitalt kell biztosítani a munkavállalók részére. Télen a hideg időjárási viszonyoknak megfelelően, hideg ellen védő munkaruházatot is kell biztosítani.

5.14.) Irodahelyiségek megfelelő kialakítása

A munkahelyek céljára csak arra alkalmas objektumok vehetők igénybe a fizikai méretüket, közlekedési lehetőségeiket illetően egyaránt. A munkahelyeknek meg kell felelni a jogszabályokban előírt különböző követelményeknek. Az irodahelyiségeknek is elegendő padlófelülettel, belmagassággal és légtérrel kell rendelkezniük ahhoz, hogy a munkavállalók a munkát egészségük, biztonságuk vagy kényelmük veszélyeztetése nélkül végezhessék.

5.15.) Padlózat kialakítása

A munkahelyek padlózata biztosítsa a megelőzés lehetőségét a közlekedés tekintetében. Az irodában csak rögzített és szilárd, csúszást gátló padlózat alkalmazható, amelyen nem lehetnek ve-

szélyes kiemelkedések, mélyedések vagy lejtők. A helyiségek padlózatait oly módon kell kialakítani, hogy azoknál a szükséges higiéniát biztosítani lehessen, tisztításuk és felújításuk megoldható legyen. (E követelmény vonatkozik a falakra, különösen az üvegből készült elválasztófalakra is.)

5.16.) Gyalogosan és járművekkel közlekedők biztonsága

A közlekedés szabályozása a gyalogosok és a járművekkel közlekedők számára egyaránt biztosítson védelmet. A munkáltató köteles megfelelő közlekedési rend kialakítására. A közlekedésre vonatkozó szabályokból munkavédelmi oktatásban kell részesíteni a munkavállalókat, így a munkabalesetek megelőzhetőek.

5.17.) Vészkijáratok

Olyan vészkijáratokat kell mindenki számára jól ismert módon kijelölni, hogy azok folyamatosan használhatók legyenek és folyamatos ellenőrzés mellett biztosítsák azok mindenki által történő használatát a vészhelyzet bekövetkezésekor. A menekülési utakat és a vészkijáratokat szabadon kell hagyni, azoknak a lehető legrövidebb úton a szabadba, vagy valamely biztonságos területre kell vezetniük. A menekülési utakat és a vészkijáratokat úgy kell kialakítani, megjelölni, és olyan ál-

lapotban kell tartani, hogy azokon a munkavállalók gyorsan és biztonságosan el tudják hagyni a munkahelyeiket, illetve szükség esetén gyorsan kimenthetők legyenek. A vészkijáratok és a hozzájuk vezető útvonalak számát, méretét, illetve kialakításukat a munkahelyek igénybevételétől, felszereltségétől és méreteitől függően, az ott tartózkodó személyek legnagyobb létszámából kiindulva kell a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak alapján megtervezni. Csak kifelé, a menekülés irányába nyitható vészkijáratok alkalmazhatók. A vészkijáratokat nem szabad úgy lezárni vagy rögzíteni, hogy azokat vészhelyzetben ne lehessen használni. Toló- vagy forgóajtó vészkijárat céljára nem alkalmazható. A vészkijárati útvonalakat és kijáratokat a vonatkozó jogszabályban meghatározott módon kell jelzésekkel ellátni. A vészkijárati ajtókat nem szabad kulcsra zárni. A vészkijárati útvonalakat és kijáratokat, valamint a hozzájuk vezető közlekedési útvonalakat és ajtókat szabadon kell hagyni, hogy azok bármikor akadálytalanul használhatók legyenek. A vészkijárati útvonalakat és ajtókat olyan vészvilágítással kell ellátni, amely áramkimaradás esetén is működőképes és a szükséges megvilágítást biztosítja.

5.18.) Nemdohányzók védelme

Gondoskodni kell a munkáltatónak a nemdohányzók védelméről, egészségük megóvása érdekében. Dohányzás céljára kijelölt helyet kell biztosítani. A dohányzásra kijelölt hely mellett a következő szabványtáblát, piktogramot kell elhelyezni: DOHÁNYZÁSRA KIJELŐLT HELY! (Lásd a lenti képet.) Az erre kijelölt helyen el kell helyezni legalább 1 db nem éghető anyagú edényt az égő cigarettavégek elhelyezésére.

DOHÁNYZÁSRA KIJELÖLT HELY

SMOKING AREA
ZONE FUMEUR
RAUCHERZONE
МЕСТО ДЛЯ КУРЕНИЯ

A dohányzásról leszokáshoz segítséget kaphat, illetve törvényszegés észlelése esetén észrevételt tehet az alábbi telefonszámon:
06 40 200 493

www.leteszemacigit.hu

5.19.) Gépek biztonsága

A munka során alkalmazott gépekhez minden esetben magyar nyelvű gépkönyvet (üzemeltetési utasítást) kell a munkáltatónak biztosítania a biztonságos üzemeltetés, karbantartás érdekében. A karbantartás az olyan munkahelyi tevékenységek közé tartozik, amelyik nem csak a karbantartásban közvetlenül részt vevő munkavállalók egészségét és biztonságát érinti, hanem más munkavállalókét, sőt akár a lakosságét is, amennyiben a munkavállalók nem a biztonságos munkavégzés szabályai szerint járnak el, és nem végzik megfelelően a munkát.

A karbantartási tevékenységek háromféleképpen okozhatnak kárt a munkavállalóknak és másoknak. 1. Baleset/sérülés következhet be a karbantartás alatt, például a gépet javító munkavállaló megsérülhet. 2. Az elégtelen minőségben elvégzett karbantartás súlyos baleseteket okozhat, például ha rossz alkatrészt használnak a cseréhez vagy a javításhoz. 3. A karbantartás elmaradása nem csak lerövidítheti a berendezés vagy az épület élettartamát, hanem balesetet is okozhat, például ha a raktár padlóján kijavítatlan sérülés található, az balesetet okozhat a villástargonca üzemeltetése közben, megsérülhet a vezető, és a vagyontárgyakban is kár keletkezhet.

5.20.) Munkavédelmi oktatás

A munkáltatónak a munkavállaló által ismert nyelven kell a munkavédelmi szabályokkal megismertetni a dolgozót, ugyanez az üzemeltetés szabályaira és a piktogramok értelmezésére is. A munkavédelmi oktatás a munkáltatók mindennapi életének meghatározó elemét képezi. A biztonságos munkavégzés megköveteli, hogy mindenki a maga munka-, illetve szakterületén a szükséges munkavédelmi ismeretek birtokában legyen. A balesetek megelőzése szempontjából is fontos a munkavédelmi oktatás és vizsgáztatás szervezettsége, színvonala és a számonkérés komolysága. Amint azt a Munkavédelmi törvény is hangsúlyozza, a munkavállaló csak olyan munkával bízható meg, amelynek ellátására egészségileg alkalmas, rendelkezik az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretekkel, készséggel és jártassággal.

A munka egészséget nem veszélyeztető és biztonságos elvégzéséhez megfelelő szakképzettségű és számú munkavállalót kell biztosítani. A munkavállaló csak a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban, a munkavédelemre vonatkozó szabályok, utasítások megtartásával, a munkavédelmi oktatásnak megfelelően végezhet munkát. Tehát az oktatás célja a balesetek megelőzése, esetleges bekövetkezésekor a megfelelő folyamat elindítása.

Amennyiben a munkavállalók és munkáltatók betartják a kialakított munkavédelmi szabályokat, akkor a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzhetőek.